

Norveç PEN iddianameler projesi
kapsamında. İddianameye dair hukuki rapor

Türkiye – Osman Kavala & diğerleri

Gezi Parkı davası

Yazan: Kevin Dent QC
İnsan Hakları Komitesi Baro Üyesi
İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi

PEN Norveç İddianme Projesi Kapsamında Hazırlanmıştır.

Yayınlanma tarihi: 09 Ekim 2020.

PEN Norveç, Türkiye İddianame Projesini Tanıtıyor

PEN Norveç olarak, Türkiye’de ifade, basın ve örgütlenme özgürlüğünü hedef alan davaları yeni bir yaklaşımla gündeme getiriyoruz: Türkiye İddianame Projesini Tanıtıyor.

2020 yılında Türkiye’den ve Avrupa’nın birçok ülkesinden yargıç, avukat ve akademisyenle işbirliği içinde, öne çıkan basın ve sivil toplum davalarından. Her rapor bir iddianameye odaklanıyor. Beş farklı ülkeden hukuk ve insan hakları uzmanları 12 iddianamenin Türkiye mevzuatına ve uluslararası standartlara uygunluğunu incelemekte.

Projemizle Türkiye’deki hukuk kriziyle ilgili uluslararası tartışmaları somut bir zemine taşımayı ve Türkiye’deki standartları yükseltecek diyalogları verilerle desteklemeyi hedefliyoruz. Yayınladığımız tüm raporlara norskpen.no adresinden ulaşabilirsiniz.

Projenin başınd, a PEN Norveç’in Türkiye danışmanı olan Caroline Stockford bulunmakta, Aşkın Duru ise projenin Türkiye koordinatörü olarak destek olmaktadır.

Bu proje, Norveç Dışişleri Bakanlığı, İstanbul İsveç Konsolosluğu ve Heinrich Böll Vakfı tarafından desteklenmektedir.

İÇİNDEKİLER

.....	1
Norveç PEN iddianameler projesi kapsamında. İddianameye dair hukuki rapor Türkiye – Osman Kavala & diğerleri <i>Gezi Parkı davası</i>	1
PEN Norveç, Türkiye İddianame Projesini Tanıtıyor	2
KISIM A: GİRİŞ	4
<i>İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi Barosu Hakkında.....</i>	5
KISIM B: DAVANIN VE İDDİANAMENİN ÖZETİ	6
<i>İddianamenin ana hatları .....</i>	7
KISIM C: İDDİANAMENİN İNCELEMESİ.....	8
<i>Rapor Özeti .....</i>	8
<i>İddianamenin Türk Kanunlarına göre değerlendirilmesi.....</i>	12
<i>Madde 170(2)-İddianamenin hazırlanmasından önce suçun işlendiğine dair yeterli şüphe oluşturacak yeterli delil var mı? .....</i>	14
<i>Madde 170(3) İddianame usul gerekliliklerini karşılıyor mu?.....</i>	15
<i>Madde 170(4) İddianamede, yüklenen suçu oluşturan olaylar, mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanıyor mu? .....</i>	16
<i>Madde 170(5) İddianame şüphelilerin aleyhine ve lehine olan delilleri düzgün bir şekilde sunuyor mu? .....</i>	31
<i>İddianamenin uluslararası standartlara göre değerlendirilmesi .....</i>	37
<i>Adil Yargılanma Hakkı .....</i>	37
<i>Örgütlenme ve ifade özgürlüğü .....</i>	39
<i>Keyfi Tutuklama.....</i>	41
<i>Ceza yargılamasındaki savcıların etkililiği, tarafsızlığı ve adilliği .....</i>	41
<i>İddianameyle ilgili diğer konular .....</i>	42
KISIM D: SONUÇLAR VE ÖNERİLER	43

KISIM A: GİRİŞ

1. Bu hukuki rapor, Norveç Pen tarafından kurulan İddianameler Projesi'nin bir parçası olarak Kevin Dent QC tarafından hazırlanmış ve yaygın bir biçimde "**Gezi Parkı**" davası olarak bilinen **Türkiye - Osman Kavala ve diğeri** davasının iddianamesine dair bir analiz sunmaktadır. Bu davalar, İstanbul kent merkezinde yer alan yeşil bir alan olan Gezi Parkı'nın yenilenmesine karşı çıkmak amacıyla 2013 yılında Türkiye'de gerçekleşen protestolarda rol oynadığı iddia edilen 16 kişinin (sivil toplum aktivistleri, avukatlar ve sanatçılardan oluşan) davaları ve yargılamaları ile ilgilidir. Bu davalar, duruşmalarına katılan tüm dokuz sanığın beraatıyla Şubat 2020'de görünüşte sona ermiştir. Ancak, savcılığın beraat kararlarını temyiz ettiği ve bu temyiz sürecinin henüz sona ermediği anlaşılmaktadır.
2. Duruşmaların baş sanığı olan tanınmış hayırsever, Türkiye Açık Toplum Vakfı eski yönetim kurulu üyesi ve sivil toplum aktivisti Osman Kavala, davasını başarılı bir şekilde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) taşımıştır. Mahkeme, 10 Aralık 2019 tarihinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ("AİHS") 5.1 (Sayın Kavala'nın suç işlediğine dair makul şüphenin olmaması), 5.4 (tutukluluğun yasaya uygunluğunun kısa bir süre içerisinde karar verilmesi) ve 18'inci (haklara getirilecek kısıtlamanın sınırlandırılması) maddeleri kapsamında, Türkiye'nin Kavala'nın haklarını ihlal ettiğine karar vermiş ve Kavala'nın derhal tahliye edilmesi çağrısında bulunmuştur¹.
3. Buna rağmen ve AİHM kararına açıkça uymayan bir biçimde Sayın Kavala'nın tutukluluğu hala sürmektedir ve 1000 günden fazladır tutukludur.

---

¹ Kavala/Türkiye (AİHM 429 (2019)).

4. 4 Eylül 2020’de, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Sayın Kavala’nın derhal tahliye edilmesi için Türkiye’ye bir kez daha çağrıda bulundu.²
5. İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi Barosu (BHRC), uluslararası dava takip programının bir parçası olarak duruşmaları gözlemlemiş ve bu duruşmalara dair kapsamlı raporlar hazırlamıştır.³ Bu rapor BHRC’nin Türkiye’deki deneyimleri ve bilhassa bu duruşmanın izlenmesi kapsamındaki deneyimlerine dayanmaktadır.

İngiltere ve Galler Barosu İnsan Hakları Komitesi Barosu Hakkında

6. BHRC İngiltere ve Galler Barosunun uluslararası insan hakları koludur. Hukukun üstünlüğü yoluyla adalet ilkesinin ve temel insan haklarına riayet edilmesinin geliştirilmesine adanmış ve müstakil bir organ olan Komite İngiltere ve Galler Barosu Konseyinden bağımsızdır. Bünyesinde İngiltere ve Galler Barosunda barrister olarak görev yapan avukatlar, hukuk alanındaki akademisyenler ve hukuk öğrencilerinden üyeleri bulunmaktadır. BHRC Yönetim Kurulu üyeleri ve genel üyeleri bağımsız hukuk faaliyetleri, öğretim ve/veya öğrencilik faaliyetlerinin yanı sıra hizmetlerini pro bono olarak sunmaktadır. BHRC bir tam zamanlı Proje Yöneticisi de istihdam etmektedir.
7. BHRC amaçları şu şekildedir:
  - Hukukun üstünlüğü ve uluslararası düzeyde kabul edilmiş insan hakları normları ve standartlarını savunmak;
  - İşlerini yaparken, faaliyetlerini yürütürken tehdit edilen baskı gören avukat, yargıç ve insan hakları savunucularını desteklemek ve korumak;
  - Hukuk mesleğinde ve bu mesleğin dışında insan hakları ve kanunlarına dair daha fazla ilgi göstermek ve bilgi sahibi olmak;

---

²https://search.coe.int/directorate_of_communications/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016809f7230

³https://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2020/05/BHRC-Trial-Observation-Report-Osman-Kavala_May-2020_forweb.pdf

- İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesi için çalışan diğer örgütler ve bireyleri desteklemek, bu kişi ve/veya kurumlarla işbirliği yapmak
8. BHRC'nin faaliyet alanı kendi yargı yetkisinin olduğu İngiltere ve Galler hariç dünyanın her yerine uzanmaktadır. Bu durum Komite'nin rolünün bağımsız fakat hukuken nitelikli bir gözlemci ve kritik olması ihtiyacını yansıtmaktadır.

KISIM B: DAVANIN VE İDDİANAMENİN ÖZETİ

9. 2013 yılında, İstanbul'un merkezinde bulunan Gezi Parkı'nı yenileme planları sonucunda ortaya çıkan protestolar, hali hazırda AİHM kararında kapsamlı bir şekilde rapor edilmiş ve özetlenmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi, Eylül 2011'de İstanbul'da bulunan Taksim Meydanı'nı yayalaştırma planını kabul etmiştir. Bu planda, Taksim Meydanı'nın etrafındaki trafik yollarının kapatılması ve kışlanın (1940 yılında yıkılan kışla) yeniden inşa edilerek, ortaya çıkacak yeni yerleşkede bir alışveriş merkezinin yapılması yer alıyordu. Bu kışla, İstanbul'un merkezindeki az sayıdaki yeşil alanlardan biri olan Gezi Parkı'nın yer aldığı alana inşa edilecekti.⁴
10. Mimarlar Odası ve Peyzaj Mimarları Odası gibi meslek örgütleri, bu projenin hayata geçirilmesini engellemek için idari davalar açmışlardır. 2012 yılında, Gezi Parkı'nda planlanan yıkımı protesto etmek için birçok gösteri organize edilmiştir. "Taksim Dayanışması" topluluğu da dahil olmak üzere, protestoları koordine ve organize etmek için birçok derneği, işçi sendikasını, meslek derneklerini ve siyasi partileri bir araya getiren platformlar kuruldu. 27 Mayıs 2013'te Gezi Parkı'nda yıkımın başlamasının ardından, yaklaşık elli kişiden oluşan çevre aktiviteleri ve yerel halk, bu yıkımı engellemek için parkı işgal etti. Protesto hareketlerine başlangıçta parkın yıkımına karşı çıkan çevreciler ve yerel halk öncülük etmişti. Ancak, 31 Mayıs 2013'te polis, parkı işgal eden kişileri uzaklaştırmak için şiddet

---

⁴ Bkz: Kavala/Türkiye (AİHM 429 (2019) paragraflar 15-16.

kullanarak müdahalede bulundu. Protestocular ve polis karşı karşıya geldi. Ardından Haziran ve Temmuz ayında protestolar arttı ve bazen şiddet içeren arbedelere dönüşen mitingler ve gösteriler halini alarak, Türkiye'deki birçok il ve ilçeye yayıldı. Sonuç olarak, dört sivil ve iki polis memuru öldürüldü ve binlerce insan yaralandı.

İddianamenin ana hatları

11. İddianame, 19 Şubat 2019 tarihinde Cumhuriyet Savcısı tarafından hazırlandı. İddianame, sanıkları Ceza Kanunu'nun 312. maddesi⁵ kapsamında, hükümeti zorla ve şiddet kullanarak devirmeye teşebbüs etmek ile kamu mallarına zarar vermek, ibadet yerlerine ve mezarlıklara zarar vermek, yasadışı tehlikeli madde taşımak ve yağmacılık vb. kamu düzenini bozmaya dair birçok suç ile suçluyordu.⁶
12. İddianame üç bölümden oluşmaktadır.⁷ İlk bölümde, Cumhuriyet Savcılığı Gezi olaylarının altında yatan içerikten bahsediliyordu. İddianame başlangıcında, "Gezi ayaklanmasının batıdan finansal destek alan profesyonel devrimciler olan Sırp "ihracatçılar" tarafından eğitilen Türk "distribütörler" tarafından organize edildiğini gösteren unsurlar sunulacağı belirtilmişti".⁸
13. İddianamenin ikinci bölümünde⁹, Cumhuriyet Başsavcısı, sanıkların Gezi Parkı olayları sırasında ve öncesinde gerçekleştirdikleri eylemleri ve ilişkili olduğu düşünülen kanıtları listelemiştir. Sanıkların, Gezi ayaklanmasını desteklediğini ve amaçlarının bu eylemleri Anadolu'da yaygınlaştırıp, ülke genelinde bir kaos yaratma amacıyla sözde "sivil itaatsizliği" halka sevdirmek olduğunu iddia etmiştir. Bu delillerin, Osman Kavala'nın eski yönetim kurulu üyesi olduğu Açık

---

⁵ Gayri resmi tercümesi için:

https://ppp.worldbank.org/public-private-partnership/sites/ppp.worldbank.org/files/ppp_testdumb/documents/040926TurkeyCriminalCode.pdf

⁶ Türkiye/Kavala (AİHM 429 (2019) paragraflar 47-48.

⁷ İddianamenin ve bununla ilgili gözlemlerin ayrıntılı ve güzel hazırlanmış bir özeti için Türkiye/Kavala (ECHR 429 (2019) paragraflar 49-56'ya bakınız.

⁸ Türkiye/Kavala (AİHM 429 (2019) paragraf 49

⁹ Türkiye/Kavala (AİHM 429 (2019) paragraf 50

Toplum Vakfı'nın Gezi olaylarına finansal destek olduğunu gösterdiğini öne sürmüştür. İddianame, ayrıca, Osman Kavala ve başkalarının bu olayları organize etmekte aktif rol oynayan kişilerle gizli ve halka açık toplantılar düzenlediğini, Kavala'nın bir medya organı kurma amacı olan bir kaç kişiyle ilişki geliştirdiğini ileri sürmüştür.

14. İddianamenin üçüncü bölümünde¹⁰, Cumhuriyet Savcılığı özellikle Osman Kavala dışındaki sanıklara dair topladığı kanıtlara dikkat çekmiştir. Bu kanıtlar arasında, kullanılan sembollerin fotoğrafları yer almış ve anlamlarına dair bilgi verilmiş, Gezi olayları sırasında yayınlanan makalelerden alıntılar yapılmış, vandalizm eylemlerinden kaynaklı hasarların fotoğrafları ibraz edilmiş ve İstanbul dışındaki bölgelerde gerçekleşen benzer olaylar özetlenmiştir.

KISIM C: İDDİANAMENİN İNCELEMESİ

Rapor Özeti

15. Gezi davası iddianamesindeki temel eksiklikler AİHM'nin **Kavala v Türkiye** (AİHM 429 (2019) davasında etkili bir biçimde şu şekilde özetlenmektedir:

223. "657 sayfa uzunluğundaki bu belge, gerçeklere dair kısa ve öz bir beyan içermiyor. Ayrıca başvuru sahibinin Gezi olaylarının merkezindeki gerçeklere ya da suç içeren eylemlere dair cezai sorumluluğunu da net bir şekilde belirtmiyor.

Esasen, bazılarının söz konusu suç konusunda kısıtlı bir etkisi olduğu delillerden oluşan bir derleme. Bu deliller arasında birçok telefon konuşmasının deşifre metni, başvuru sahibinin irtibatlarına dair bilgiler ve şiddet içermeyen eylem listeleri yer alıyor.

---

¹⁰ Türkiye/Kavala (AİHM 429 (2019) paragraf 55

Yukarıda da vurgulandığı gibi, Cumhuriyet Başsavcılığı, başvuru sahibini bir suç ortaklığına liderlik etmekle ve bu bağlamda, hükümete karşı bir ayaklanma planlama ve başlatma amacıyla çok sayıda sivil toplum örgütünü istismar etmek ve onları gizlice koordine etmekle suçluyor. Ancak dava dosyasında, savcılık makamlarının ellerinde Gezi olayları sırasında başvuru sahibinden şüphelenebilecekleri hiçbir objektif bilgi yok.”

224. Ek olarak, savcılığın tutumunun başvuru sahibinin kendisine yönelik izlenen daha üst bir amaç yani bir STK aktivisti ve insan hakları savunucusu olarak susturulması, başka kişileri bu gibi faaliyetlere katılmaktan caydırmak ve ülkedeki sivil toplumu paralyze etmek için alınan tedbirler olduğu iddiasını teyit eder biçimde olduğu değerlendirilebilir.

16. Ayrıca, BHRC dava gözleminin ilk aşamalarında bu davanın iddianamesinin ciddi manada kusurlu ve son derece eksik olduğu sonucuna vardı.¹¹

17. 657 sayfalık iddianamenin özünde Gezi Parkı protestolarının tek bir kişi veya örgüt tarafından düzenlendiği, kontrol edildiği varsayımına dayanmaktadır. İddianamede bu varsayımı destekleyecek veya sanıklardan herhangi birisinin iddia edildiği kişi olduğuna dair bir kanıt sunmamaktadır. İddianame Sayın Kavala tarafından 24 Haziran 2019’da mahkemede “fantastik bir kurgu” olarak tanımlandı. BHRC iddianamenin herhangi bir inandırıcı veya sağlam delil yerine sürekli komplo çığırıklığı yapması nedeniyle bu değerlendirmeye aynı görüştedir.

---

¹¹ BHRC: Gezi Parkı yargılaması Türkiye’deki insan hakları savunucuları ve sivil toplum üzerindeki caydırıcı önlemlerin bir parçasını teşkil etmektedir, 17 Temmuz 2019, <https://www.barhumanrights.org.uk/bhrc-raises-concern-over-the-narrowing-of-an-increasingly-hostile-space-for-human-rights-defenders-in-turkey-following-observation-of-gezi-park-trial-calls-indictment-g/>

18. İddianamede tutarlı ve iyi yapılandırılmış bir anlatı yerine, bitmek bilmeyen tekrarlar, büyük bir siyasi kuramlaştırma, Türkiye ve onun Avrupa ile dünyanın diğer yerlerindeki rolüne dair birçok komplo teorisi bulunmaktadır. Son derece *ideolojik* bir belge ve bu nedenle kamuoyunun veya son derece önemli bir olarak, bahse konu iddialara yanıt verebilecek sanıkların anlaması neredeyse imkansız.
19. Ayrıca, iddianame çok önemli olan adalet ve denge kavramlarını barındırmayan bir belgedir.
20. Aksine, iddianamede genelinde yer alan baskın politik tez, aşağıdakileri öne sürüyor:
- i. Sanıklar, seçilmiş Türkiye hükümetini zorla devirmek için yaptıkları anlaşmanın bir parçası olarak Gezi Parkı protestolarını organize ettiler;
  - ii. Sanıklar, bu girişimi, bunun bir parka dair çevreci bir protesto olduğu kılıfına sokarak gizlemeye çalıştılar;
  - iii. Sanıklar, şiddet içermeyen protestoları desteklediklerini *açıkça* ve daima belirtmelerine rağmen şiddeti gizlice arttırıyorlardı;
  - iv. *Şiddet içermeyen* protestolar için çağrı yaptıklarını ve şiddet içermeyen protestoları desteklediklerini belirtmelerine rağmen protestolarda şiddet eylemlerinde bulunacak kişileri yönlendiriyorlardı;
  - v. Sanıklar bunları yaparak Türkiye dışındaki, ülkeyi istikrarsızlaştırmak isteyen nüfuzlu güçlerin emir ve talimatlarını yerine getiriyorlardı;
  - vi. Sanıklar ile STK'lar ve Avrupa organları arasındaki son derece yasal olan iletişim, aslında Türkiye dışındaki güçler tarafından yönetilen, gizli ve koordineli bir planın parçasıydı.
21. İddianamedeki gerçeklere dair temel eksiklik yalnızca bir teori sunması değil aynı zamanda uzunluğuna rağmen bu teorileri somut kanıtlarla ilişkilendirememesidir.

Dahası, böylesi bir tezin aksini gösterebilecek hacimdeki kanıtları dikkate alıp incelemiyor. İddianame, aşağıdaki olasılıkları bile dengeli bir şekilde değerlendirmiyor ya da dikkate almıyor;

- i. Sanıkların protestoları desteklediğini, ama sadece şiddet içermeyen yollarda yer aldıklarını;
- ii. Sanıkların sadece şiddet içermeyen yöntemleri desteklediğini
- iii. Halkın farklı kesimlerinin sanıklar ve/veya Türkiye dışındaki güçler tarafından manipüle edilen destekçiler yerine Gezi Parkı protestolarını farklı nedenlerden ötürü desteklediğini ve bunu yaparak görüşlerini, değerlerini ve endişelerini ifade ettiklerini;
- iv. Protestolardaki şiddet olaylarının, sanıklarınkinden farklı ve başka amaç ve gündemleri olan, protestolara sızmış farklı gruplardan kaynaklanmış olabileceğini;
- v. Ve/veya kullanılan şiddetin, bir dereceye kadar, protestoları dağıtmak için yetkililerin kullandığı güce karşı kendiliğinden gelişen bir tepki olduğunu;
- vi. İddianamede yer alan, sanıklar ile STK'lar ve Avrupa grup ve organları arasındaki ilişkinin de yer aldığı buluşmalar ve iletişimlerin STK'ların ve sivil toplum aktivistlerinin sıradan, yasal işlerinin bir parçası olduğunu.

22. Bu olasılıkların dikkate alınmaması, iddianameyi bütünüyle dengeden yoksun gösteriyor. Sadece bu neden bile, iddianamenin bariz derecede kusurlu olduğunu göstermektedir.

23. Ayrıca, başka önemli kusurlar da barındırıyor:

- i. Sık sık tekrara düşüyor, teoriler neden tekrarlandıkları ve hatta neden iddianamede yer aldıkları hiç açıklanmadan bir kaç kez belirtiliyor;
- ii. Çok aşırı uzun. İddialar her ne kadar komplike olsa ve detaylı bir açıklama gerektirse de, iddianamenin 657 sayfa uzunluğunda olmasına

gerek yok. Bu önemsiz bir kusur değildir; oldukça hacimli olan iddianame kanıtları değerlendirecek yargıçlar ve bu kanıtları sınavıp, itiraz edecek avukatlar bakımından bu görevi çok daha zorlu hale getirmektedir;

- iii. Bunun bir kamu davası olmasına rağmen, iddianamede 773 tane şikayetçi yer alıyor ve bunların arasında Recep Tayyip Erdoğan ile tüm Türk kabinesi de yer alıyor. İddianamenin bu kadar fazla müşteki barındırmasını gerektirecek meşru yasal gereksinimleri saptamak çok zordur. Bunun için uygun bir neden bulunmadığından (ve hiçbir nedenin anlaşılabilir olmamasından); sanıkları yargılamak için hükümetle yapısal olarak bir arada bulunan, Türk toplumunun mağdur olmuş kitlesi tarafından talep edilen bir davaymış izlenimi yaratılmaya çalışılan, alenen politik bir harekettir;
- iv. Esasen, 440. sırada yer alan davacı Mevlüt Saldoğan, Gezi protestolarına katılan 19 yaşındaki Ali İsmail Korkmaz'ı yasadışı bir şekilde öldürmekten suçlu bulunan bir polis memurudur. Bir protestocuyu hukuksuzca öldürmekten suçlu bulunmuş bir polis memurunu, iddianamede 'mağdur' taraf olarak tasvir etmek demokratik bir toplumda uygun görülmesi zor bir şeydir. Esasen, Saldoğan, iddianame sunulmadan önce cinayet suçundan 10 yıl hapse mahkum edilmiştir.

24. Ayrıca ve önemli bir husus olarak, iddianamede, demokratik bir toplumun korunması için büyük önem taşıyan haklar olan, örgütlenme ve ifade özgürlüğünü barındıran barışçıl ve yasal aktivitelere olan yaklaşımda, uluslararası hukuka bağlı kalmamasının oluşturduğu temel hukuki kusurlar da bulunmaktadır. Bu boyut aşağıda detaylı bir biçimde ele incelenmektedir.

İddianamenin Türk Kanunlarına göre değerlendirilmesi

25. Bu raporda, iddianame, Türk Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun kamu davası açma yükümlülüğüyle ilişkili 170. maddesi kapsamında değerlendirilecektir:

170. madde

- 1) Kamu davası açma görevi, Cumhuriyet Savcısı tarafından yerine getirilir.
- 2) Soruşturma evresi sonunda toplanan delillerin, suçun işlendiği hususunda yeterli şüphe oluşturuyorsa; Cumhuriyet savcısı bir iddianame düzenler.
- 3) Görevli ve yetkili mahkemeye hitaben düzenlenen iddianamede;
  - a. Şüphelinin kimliği,
  - b. Müdafii,
  - c. Maktul, mağdur ya da suçtan zarar görenin kimliği,
  - d. Mağdurun veya suçtan zarar görenin vekili veya kanunî temsilcisi,
  - e. Açıklanmasında sakınca bulunmaması halinde ihbarda bulunan kişinin kimliği,
  - f. Şikâyetinde bulunan kişinin kimliği,
  - g. Şikayetin yapıldığı tarih,
  - h. Yüklenen suç ve uygulanması gereken maddeleri,
  - i. Yüklenen suçun işlendiği yer, tarihi ve zaman dilimi,
  - j. Suçun delilleri,
  - k. Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri, Gösterilir.
- 4) İddianamede, yüklenen suçu oluşturan olaylar, mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanır.
- 5) İddianamenin sonuç kısmında, şüphelinin sadece aleyhine olan hususlar değil, lehine olan hususlar da ileri sürülür.
- 6) İddianamenin sonuç kısmında, işlenen suç dolayısıyla ilgili kanunda öngörülen ceza ve güvenlik tedbirlerinden hangilerine hükmedilmesinin istendiği; suçun tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, ilgili tüzel kişi hakkında uygulanabilecek olan güvenlik tedbiri açıkça belirtilir.

26. Bu rapor öncelikle iddianamenin *resmi* yönünü ve bu resmiyetlere uyup uymadığını inceleyecek. Ardından 170(4) ve (5) maddesinde belirtilen, suçların iddianamede uygun bir şekilde açıklanıp açıklanmadığına ve iddianamenin gerekli olan dengeyi barındırıp barındırmadığına dair, iddianamenin temel niteliksel şartlarını değerlendirecektir.

Madde 170(2)-İddianamenin hazırlanmasından önce suçun işlendiğine dair yeterli şüphe oluşturacak yeterli delil var mı?

27. En başta, Madde 170(2) ve bir iddianame hazırlanmadan önce suçun işlendiğine dair yeterli şüphe oluşturan kanıtların olması şartı kapsamında, AİHM'nin, dürüstlük kuralı çerçevesinde, bir suç işlendiğine dair makul şüphe oluşturan bir kanıtın bulunmadığı görüşüne vardığına dikkat çekilmelidir.¹²

28. Bu bakımdan, soruşturmanın bir suçun işlendiğine dair yeterli kanıtlar ortaya çıkaramaması ve bu sebeple de böyle bir iddianamenin sunumunun 170(2) numaralı maddenin ihlali anlamına gelmesinden ötürü, iddianamenin bir bütün olarak yasal anlamda kusurlu olduğu kolaylıkla söylenebilir. Kısacası, bu iddianamenin asla sunulmaması gerekirdi çünkü dürüstlük kuralı çerçevesinde, iddiaları destekleyebilecek bir kanıt barındırmıyor.

29. Bu, temel bir husus olsa da, bu raporun birincil amacı kanıtların *ağırlığı* ya da eksikliği hakkında yorum yapmak değildir. Bu, iki sebepten kaynaklanmaktadır. İlki, bu konuya dair zaten bir karar verilmiş olmasıdır. Hem AİHM hem de Gezi Parkı davasının hakimleri, toplanan kanıtların yöneltilen iddiaları desteklemediği fikrine varmıştır. İkincisi, bu rapordaki inceleme, iddianamenin diğer hususları üzerine yoğunlaşıyor; yasal usullere uyup uymadığı, yöneltilen suçlara dair

---

¹² Türkiye/Kavala (AİHM 429 (2019) paragraf 153

kanıtların açıkça belirtilmesi ve açıklanması ve kanıtların dengeli bir şekilde sunulması. Ayrıca, uygulanabilir uluslararası standartların bir özetini ve incelemesini sunmaktadır.

Madde 170(3) İddianame usul gerekliliklerini karşılıyor mu?

30. İddianame, bir kaç usul bakımından madde 170'te yer alan gerekliliklere uymaktadır. Şüphelilerin kimlikleri açıkça belirtiliyor. Şüphelileri temsil edecek savunma avukatlarına dair bir bilgi vermiyor, ancak o an davalıları temsil edecek kişiler henüz belli olamayabileceği için buna bir eleştiri getirilemez. Ancak iddianame, davalıların ne zaman tutuklandıklarının ve/veya gözaltına alındıklarının bilgisini vererek, şart koşulduğu gibi tutukluluk süresini açıkça belirtiyor.
31. İddianame, 700'den fazla 'mağdur taraf' yani şikayetçinin isimlerini de içeriyor, ancak bu kişilerin *tamamının* kim olduklarına ve/veya nasıl mağdur olduklarına dair bir bilgi vermiyor.¹³ Listelenen bazı davacıların nasıl mağdur olduklarına dair iddianamede bir açıklama yer almıyor. Aynısı, mağdur taraf olarak bahsedilen Türk kabinesinin 27 üyesi için de söylenebilir. Örneğin, sanıkların ve/veya Gezi Parkı Protestolarının 61. Hükümet'te Orman ve Su İşleri Bakanı olan Veysel Eroğlu ile olan ilişkisi iddianamede açıklanmıyor.
32. İhbarcılarının kimlikleri hususunda, iddianamede ihbarcılara dair üç adet referans bulunsa da¹⁴, herhangi bir isim yer almıyor. İhbarcılarının kimliklerinin belirtilmemesinin sebebi, yasal kanun hükümleri olabileceğinden, buna dair bir eleştiri yapılamaz. Nitekim iddianamenin 2.1.9.1. numaralı kısmında, Murat Papuç adındaki bir kişinin, ihbarcı rolüne yakın bir şekilde, bilgi sağladığı belirtiliyor. Bu şahıs, dava esnasında tartışmalı bir kişi olmasına ve AİHM¹⁵ tarafından karşıt

---

¹³ Aşırı sayıdaki davacı sayısına ve bu davacıların arasında bir protestocuyu öldürmekten hüküm giymiş birinin de olmasına dair bilgiler için 17. paragrafa bakınız.

¹⁴ 2.1.4. numaralı kısımda Mine Özerden'in Açık Toplum Vakfı ile olan bağlantıları, 2.1.9.3 numaralı kısımda ise farmasötik firması olan Biofarma'nın protestoları desteklediğine dair elde edilen bilgiler ve 3.1. numaralı kısımda da fotoğraflarda gösterilen kişinin kimliğine dair bilgiler yer alıyor.

¹⁵ Türkiye/Kavala (AİHM 429 (2019) paragraf 227

yorum bildirilmiş biri olmasına rağmen, madde170(3)(e) uyarınca, ismi iddianamede doğru bir şekilde yer almaktadır.

33. Yöneltilen suçlar ve yan suçlar, Türk Ceza Kanunu'nun 312/1. maddesi kapsamında giriş kısmında belirtilmiştir. Ancak iddianame 312/1. madde kapsamında bulunan çeşitli suç unsurlarından, ispat için nelerin gerekli olduğundan ve/veya suçlamalar karşısında uygulanabilir yasal savunmalardan bahsetmiyor. İddianame bağlamında, bu sadece şekli bir kusur değildir; suç unsurlarının ve nelerin kanıtlanması gerektiğinin açıkça belirtilmesi, Cumhuriyet Savcısı'nın suçun tüm yönlerinin kanıtlanıp kanıtlanamayacağını ve/veya belirli savunmaların geçerli olup olamayacağını göz önüne almasının ve/veya kontrol edebilmesinin etkili ve güvenilir bir yoludur.

34. İddianame, uygulanabilir olduğunu belirterek Türk Ceza Kanunu'nun başka maddelerine de atıfta bulunuyor ama nasıl uygulanabileceklerini belirtmiyor. İddia edilen suçun tarihinden de '2014'ten önce' olarak bahsediliyor. Bunun belirsiz ve yeterli bilgi içermediği söylenebilir ama Gezi protestolarının 2013 yılında farklı tarihlerde gerçekleşmiş olması ile de açıklanabilir.

35. Sonuç olarak, Gezi iddianamesinde bu temel usullere dair sadece kısıtlı sayıda olumsuzluk vardır. Genel anlamda kanuna uygundur.

Madde 170(4) İddianamede, yüklenen suçu oluşturan olaylar, mevcut delillerle ilişkilendirilerek açıklanıyor mu?

36. İddianame bu konuda ciddi anlamda kusurludur. Aşağıda farklı başlıklara ayrılmış, farklı hususlar vardır:

Siyasi bir iddianame

37. İddianame, kanıtların objektif, adli olarak ve hukuki bir şekilde analiz edilmesinin yerine bir takım büyük siyasi (komplo) kuramları içermektedir. İddianamenin, siyasi düzeni güç kullanarak devirme girişimi iddiası içermesiyle, ana konusunun bir dereceye kadar siyasi olduğu kabul edilmelidir. Bu yüzden iddianamede siyasi kurumlardan ve hükümet organlarından bahsedilmesi en azından anlaşılabilir.
38. Ancak böyle bir davada, siyasi ideoloji ve niyet olmaksızın, kanıtların açık bir şekilde sunulması adli olarak incelenmesi daha önemlidir. Eğer kanıtlar suçu destekliyorsa, bu kanıtları açık ve somut olarak sunmak mümkün olmalıdır. Ancak burada ise tam tersiyle karşılaşılıyor; kanıtların yerini komplo teorisi almış gözüküyor. Pratik nedenlerle, bu rapor yaklaşık 640 sayfa uzunluğundaki (tercümesi yapılmış olan) iddianamede yer alan birçok husustan sadece bir kaç örnek ele almaktadır.
39. Böyle bir örnek, iddianamenin giriş kısmındaki (Sayfa 24/640) Arap Baharı'na dair yer alan yorumda görülebilmektedir:

“Arap Baharı, Arap dünyasında gerçekleşen ve büyük siyasi sonuçlara yol açan bir harekettir. Bu, Arap bölgelerinde 2010 yılında başlayan ve hala devam eden halk hareketine verilmiş ortak bir isimdir. Arap Baharı, Arap halkının demokrasi, özgürlük ve insan hakları talepleri sonucunda ortaya çıkmıştır; bölgesel, toplumsal, siyasi ve silahlanmış bir harekettir. Protestolar, mitingler, gösteriler ve iç çatışmalar meydana gelmiştir. Halk, özgürlük adına hükümetleri devirmiştir... Ülkemizde ise bu olaylar farklı bir şekilde adapte edilmiş, iddianamede yer alan şüpheliler, 27.05.2013 tarihinde kabul edilen İstanbul Taksim Bölgesi Yaya Alanı Oluşturma projesi kapsamında Taksim Gezi Parkı'ndaki bazı ağaçların yerlerinin değiştirilmesine karşı yapılan protestoları ülke çapında şiddet içeren gösteriler ve hükümet karşıtı bir girişim haline getirmeye çalışmıştır.”

40. İddianamedeki bir başka paragraf da (25/640) sanıkların ve protestoların amacının seçilmiş hükümeti devirmek olduğunu öne sürmektedir, ancak bu tezi destekleyen bir kanıt sunulmamaktadır:

“Soruşturmada toplanılan kanıtlar ve ülke çapında gerçekleşmiş olaylar temel alındığında, bu olayların rastlantısal olarak gerçekleşmediği, sistematik ve planlı bir organizasyonla yönlendirildiği, demokratik bir hak ve masum protestolar olarak resmedilse de amaçlarının ülke genelinde kaos ve karışıklık yaratmak olduğu, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’ne karşı silahlı bir ayaklanma başlatma niyetiyle Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti’ni devirmek ya da görevlerini gerçekleştirmesine engel olmak olduğu tespit edilmiştir.”

41. İddianame sıklıkla, Gezi Parkı protestolarının uluslararası güçler tarafından düzenlendiğine dair oldukça siyasi bir teori öne sürse de bunu destekleyecek bir kanıt sunmuyor. Örneğin bir paragrafta (26/640) şunlar yazıyor:

“Gezi Parkı Gösterilerinin (Kalkışmasının) yöntemlerinin, sivil çatışmaların devrimlerle sona erdiği Doğu Bloku ve Arap ülkelerinde gerçekleşen olaylarla birebir eşleşmesi, ülkemizde meydana gelen olayların da uluslararası organların desteği ile yönlendirildiğini göstermektedir.”

42. Başka kısımlarda da, ismi yer almayan kişilerin siyasi kuramları gerçek olarak sunuluyor. Bir paragrafta (26/640) şunlar yazıyor:

“SOROS'un Gezi Kalkışmasındaki etkisi basında, siyasi ve akademik toplumda geniş ölçüde konuşulmuştur, Açık Toplum Vakfı'nın kurucusu George SOROS'un, aynı başka ülkelerde gerçekleşen ayaklanmalarda olduğu gibi, ülkemizde gerçekleşen Gezi Kalkışmasında da rol oynadığı açıktır.”

43. İddianamenin büyük ölçekli jeopolitik teorilere referanslar verdiğine dair birçok örnek bulunmaktadır. Aşağıdaki kısım (91/640) buna bir örnektir:

“Bu hususun Hükümet üyelerince ve çeşitli kişi ve kurumlar tarafından da basın aracılığıyla dile getirildiği ve yine bu yönde Açık Toplum Vakfı yönetim kurulu üyesi iken ayrılan Vakıf eski başkanlarından Can PAKER’in basına yansıyan bir konuşmasında da ifade ettiği üzere; “Açık Toplum Vakıfları Başkanı George SOROS’un Yahudi olduğu için Açık Toplum, İsrail’in politikalarına uygun hareket etmeye ve Türkiye-İsrail krizi sırasında AK Parti hükümetine muhalefet etmeye zorladığı” yönündeki ifadelerinin de Açık Toplum Vakfının bu olaylardaki etki ve yönlendirmesinin olduğunu açıkça göstermektedir.”

44. George Soros’un Yahudi oluşunun protestolar ile olan ilişkisine ya da İsrail’in bu olaylar üzerindeki etkisine dair hiçbir açıklama bulunmamaktadır. Böyle bir teoriyi destekleyecek hiçbir kanıt sunulmamaktadır. Belki de daha önemlisi, mahkeme bu noktayı nasıl değerlendirebilir ve buna karşı nasıl bir savunma yapılabilir? Görünüşe göre, bu durum iddianamenin temelsiz olduğu-ve özü itibariyle önyargılı ve ayrımcı-bir siyasi teori olduğunun bir başka örneğidir.

45. Bu duruma ilişkin bir diğer örnek olarak, iddianame sürekli olarak Gezi protestolarının Türkiye'nin diğer ülkelerin kalıbına uymaması sebebiyle Türkiye'yi sarsmak için 'küresel sermaye' tarafından organize edildiğini öne sürüyor. Bu paragraf da (89/640) şunlar yazıyor:

“Buradan da OTPOR veya türevlerinin arkasında yer alan küresel sermayeye hükmeden odakların, kendileri gibi düşünmeyen, kendilerinin emellerine hizmet etmeyen veya kendilerinin dünya ülkelerine dayatmaya çalıştıkları Ortadoğu coğrafyası gibi bölgelerin siyasi haritalarını kabul etmeyen yönetimlere yönelik kalkışmalara giriştikleri,

bu odakların amacının demokratik yönetimler oluşturmak olmadığı anlaşılmaktadır.”

46. İddianamenin (89/640) paragrafı şu şekilde devam ediyor:

“Bu odakların Avrupa veya Amerika ülkeleri gibi kendi ideolojileri açısından lokomotif güç olan ülkelerde benzer biçimde filizlenmeye çalışan eylemlere yönelik sert polis müdahalelerinde de ikiyüzlü davrandıkları, sıra İslam coğrafyasına veya küreselcilik karşıtı ülkelere geldiğinde ise arkalarında mevcut medya ve sesi gür çıkan sözde demokratik ülke liderleri aracılığıyla bu yöndeki olayların büyütülmesi ve buradan da siyasi emelleri doğrultusunda çıkarımlar elde etmeye çalıştıkları aşikardır. Gezi kalkışması eylemlerinin de izah olunan küresel düşünce içerisinde değerlendirilmesi gerekmekte olup, bu eylemlerin bir aşamaya kadar da başarılı olduğu, siyaseten eylemlerin amacı olarak görünen Adalet ve Kalkınma Partisi hükümetini ve özellikle de Türkiye Cumhuriyeti Sayın Başbakanı Recep Tayyip ERDOĞAN’ı yıpratmak olduğu anlaşılmaktadır.”

47. Bir kez daha ifade etmek gerekir; bir mahkeme nasıl böylesi bir siyasi savı değerlendirecek bir pozisyonda olabilir veya ilgili savunma heyeti buna nasıl bir savunma yapılabileceği açık değil. Bu yorumlar, bu iddianamenin hukuki bir ceza davası değil de siyasi bir davaya yol açtığını ve aynı AİHM’nin de kararı gibi, siyasi amaçlara hizmet ettiğini kanıtlar niteliktedir. AİHM, makul şüphenin ötesinde, davanın Osman Kavala’nın insan hakları savunucusu rolünü susturmak amacıyla açıldığı kararına varmıştı.

48. İddianamenin ilerleyen sayfaları (272/640) Gezi olaylarının Türkiye’nin Olimpiyat oyunlarına ev sahipliği yapmasını engellemek için gerçekleştirilen küresel bir girişimle bir biçimde bağlantılı olduğunu öne sürüyor:

“DIŞ BASIN GÖRÜNTÜLERİ

Yabancı basın mensuplarının ülkemizde yaşanan kalkışmayla ilgili muhabirlerini gönderdikleri ve yaşanan hadiseleri abartılı bir şekilde anlatarak manşetlerine taşıdıkları, ülkemizin 2020 olimpiyatlarına ev sahipliği yapmasının önüne geçmek için bu olaylara ilişkin çeşitli ülkelerde el broşürleri ile duvarlara yapıştırılan ilanlarla sosyal medyada karalamalar yaptıkları görülmüştür. “

49. Bir başka örnekte de, 89/640 sayfada, açıklama yapılmadan büyük harflerle yazılmış birçok paraftan birinde de aynısı görülmektedir. Gezi olayları, küresel bir komplonun parçası olarak gösterilmektedir:

“BU BİLGİLER IŞIĞINDA, GEZİ KALKIŞMASININ, SİLAHLI TERÖR ÖRGÜTLERİ, LEGAL VE LEGAL GÖRÜNÜMLÜ İLLEGAL YAPILARI BÜNYESİNDE ERİTİP KONTROL ALTINA ALABİLEN, SOSYAL YAPIYI İYİ ANALİZ EDEREK TOPLUMU AMAÇLARI DOĞRULTUSUNDA OLUŞTURDUĞU ALGI İLE YÖNLENDİREBİLEN, KÜRESEL HEDEFLERİ OLAN YAPILAR TARAFINDAN YÖNLENDİRİLMİŞ VE TEŞVİK EDİLMİŞ OLDUĞU ANLAŞILMAKTADIR. GEZİ KALKIŞMASININ, İZAH OLUNMAYA ÇALIŞILAN ŞEKİLDE ORGANİZE EDİLEN, İDDİANAMEYE KONU ŞÜPHELİLER TARAFINDAN KURGULANARAK SAHNEYE KONULMUŞ EYLEMLER OLDUĞU ANLAŞILMIŞTIR. DÜNYADA MEVCUT SİYASAL YAPIDA, KENDİLERİ AÇISINDAN MÜTTEFİK VEYA STRATEJİK ORTAK OLARAK GÖRDÜKLERİ ANCAK ANTI DEMOKRATİK YÖNTEMLER VEYA KRALLIKLA YÖNETİLEN BİRÇOK ÜLKEDE BU OLAYLARIN YAŞANMAMASI HUSUSU DA İDDİA OLUNAN BU SAVI DESTEKLEMEDİR.”

50. Bu tür açıklamaların, müteakip yargılamalardaki tarafsızlığa şiddetli bir şekilde etki edebilecek olması göz ardı edilemez. Bir iddianamenin, iktidardaki siyasi partinin ideolojisine sıkı sıkı bağlı olması, değerlendirme sorumluluğu altında olan hakimlerin iddianameyi beraat kararı vererek reddetmelerini tehlikeli bir hale getirir ve bu ideolojiyi tanımadıkları anlamına gelebilir. Gerçekten de, Gezi Parkı sanıkları hakkında Şubat 2020’de beraat kararı veren hakimler hakkında, bu kararın hemen ardından soruşturma açılmış olmasına dair büyük bir endişe vardır, Bu beraat kararlarının Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından bir ‘manevra’ olarak tanımlanması bir iddianamenin siyasi ideolojilerle doldurulmasının yol açtığı gerçek tehlikeleri net olarak yansıtmaktadır.

51. Bu siyasi kuramlaştırmanın başka bir olumsuz etkisi de kanıtların uygun bir şekilde objektif olarak incelenmesini zorlaştırmasıdır, çünkü bunun yapılması ideolojiye dair bir eleştiri ya da şüphe anlamına gelir.

52. Yukarıda açıklanan tüm nedenlerden ötürü, iddianame daha çok Türkiye’deki sivil toplum içerisindeki muhalif kesimleri susturmaya dönük aşık bir girişimdir. Böylesine bir iddianame ve savcılarının bununla uğraşması hukukun üstünlüğüne riayet edilen çoğulcu bir demokrasi ile uyumlu değildir.

Netlik olmaması ve Tutarsızlık

53. İddianamenin sanıklar bakımından anlaşılmasını, itiraz etmelerini ve böylece adil bir yargılamanın tesis edilmesini neredeyse imkansız kılan bir diğer temel kusur da metinde netlik olmaması ve tutarsız olmasıdır.

54. Özellikle, iddianameye niteliğine zarar veren ve herhangi bir iddia ile tamamen bağlantısız ve alakasız olduğu gözükken çok sayıda tutarsız ve açıklanmamış yorum bulunmaktadır. Aşağıda, giriş kısmından (sayfa 24/640) verilen paragraf, bunun örneğidir. İki şüpheli arasındaki bir konuşma kaydına dairdir:

“2011 yılında ülkemizde temelleri atılan ve 2013 yılı mayıs ayı itibariyle de sahneye konulmaya çalışılan, kamuoyunda Gezi Parkı eylemleri olarak anılan ancak aslında bir kalkışma hareketi olan iddianamemize konu eylemlerin vahametini anlatması açısından şüphelilerden Mehmet Osman KAVALA ve MEMET ALİ ALABORA arasındaki bir telefon görüşmesinde (ID:xxxxx) Mehmet Osman KAVALA'nın “...AVRUPALILAR HER GÖRDÜĞÜM ŞEY SORUYOR İYİ TAMAM DA HANİ BU SİYASİ DURUMU NASIL DEĞİŞTİRECEK DİYE SORUP DURUYOR ...” dediği ve yine Memet Ali ALABORA'nın da sosyal medya üzerinden “MESELE SADECE GEZİ PARKI DEĞİL ARKADAŞ, SEN HALA ANLAMADINMI” şeklinde provakatif paylaşımlar yaparak iki şüphelinin de ETKİ AJANLIĞI yaptığı görülmüştür.”

55. Oldukça sıradan görünen, protestoların siyasi durumu nasıl etkileyebileceğinin tartışıldığı bu konuşmanın taşıdığı önem ne hiçbir yerde açıklanmış ne de taraflardan birinin yaptığı sosyal medya paylaşımıyla nasıl bir bağlantısının olduğundan bahsedilmiştir. Bağlantı, eğer varsa, kurulmamıştır.

56. Kapsamlı ve kanıtlanmamış yorumlar ve suçlamalar yapılması bu iddianamenin yaygın bir özelliğidir. Örneğin, Osman Kavala'nın yaptığı yolculuklara dair yorumlar (31/640) ve bu yolculukların protestoları ülke dışı kuruluşlarla organize etmek için yapıldığı ileri sürülmüştür, ama o yerlere gitmiş olmasının dışında, bunu destekleyecek bir kanıt sunulmamıştır. Bu nedenle, görünüşe göre, olağan ve yasal bir gezi, hiçbir açıklama yapılmadan kriminalize edilmiştir:

“Dolayısıyla şahısların Kahire'de buldukları bu dönemde OTPOR yöneticisi İvan MAROVIÇ'ten halk ayaklanması ile ilgili eğitim aldıkları, yine Mehmet Osman KAVALA'nın ise bahsi geçen seyahatleri ile kalkışma hareketinin bir başka ayağının koordinesi maksadıyla Belçika, Almanya ve Amerika Birleşik Devletlerinde bulunduğu tespit edilmiştir.”

57. Benzer şekilde, Osman Kavala'nın Macaristan'ı ziyaret ettiği ve George Soros'un orada aktif olduğundan (38/640) bahsedilmiş, Macaristan'a yapılan bu ziyaretin kendisinin ve George Soros'un yer aldığı bir suç aktivitesi olduğuna dair bir kanıt olduğu ileri sürülmüş ama yapılan gezi haricinde başka hiçbir kanıt sunulamamıştır. Bir ülkeye seyahat etme eylemi, herhangi bir açıklama yapılmadan kriminalize edilmiştir:

“Mehmet Osman KAVALA'nın 05.04.2012-06.04.2013 tarihleri arasında Macaristan'a gitmiştir... Ve bu seyahatin de gezi kalkışması eylemlerinin hemen öncesinde gerçekleşmesi ve Açık Toplum Vakfı kurucusu George SOROS'un yoğun faaliyetleri bulunan ve hatta bu ülkedeki üniversitesini iddianame hazırlanma sürecinde benzer faaliyetleri sebebiyle farklı ülkeye taşıdığı bilindiğinden şüphelilerin bu seyahatinin de gezi kalkışması eylemlerine yönelik koordinasyon faaliyeti kapsamında olduğu anlaşılmıştır.”

58. Birçok sanığın ve şahsın uçuş kayıtları listelenmiş, ama bu seyahatlerin taşıdığı anlamlara dair herhangi bir açıklama yapma girişiminde bulunulmamıştır. Aşağıdaki kısım (37/640) buna bir tipik örnektir:

“Mehmet Osman KAVALA'nın 15.11.2012-18.11.2012 tarihleri arasında Fransa'ya gittiği, Mehmet Osman KAVALA'nın 15.11.2012 tarihinde TK1823 sefer sayılı uçak ile Fransa'ya seyahat ettiği, hakkında tefrik kararı verilen dosya şüphelilerinden Meltem Aslan ÇELİKKAN (TC: xxxxxx isimli şahsın da aynı uçak ile Fransa'ya seyahat ettiği tespit edilmiştir.”

59. Fransa'ya gerçekleştirilen bu seyahat herhangi bir *kanıt* ile Gezi Parkı protestolarıyla ilişkilendirilmeli, bu durumda bunun anlaşılır bir şekilde açıklanması, eğer açıklanmıyorsa da İddianamede yer almaması gerekmektedir.

60. İddianamenin bir bölümü, Amerikalı akademisyen Gene Sharp'ın yazdığı bir kitapta yer alan şiddet içermeyen 198 protesto yöntemi ile Gezi Parkı protestoları arasındaki benzerlikleri göstermeye çalışarak, olayların önceden tasarlanmış bir senaryonun parçası olduğunu göstermek istemektedir. İddianameyi hazırlayan savcının, oldukça önemli olan ironiyi hiçbir şekilde düşünememiş olması bir yana, 312. madde kapsamında suç yöneltilen protestoların *şiddet içermeyen* protestolar olması, iddianamede tuhaf paragrafların yer almasına yol açıyor. Şiddet içermeyen 198 protesto yönteminden bir tanesi de evde kalmak, bu bilgi ışığında, iddianameyi hazırlayan savcı, bir sanığın (54/640) Gezi Parkı protestoları sırasında evde kalmasını bir kanıt olarak sunuyor:

“SOSYAL SİSTEMDEN ÇEKİLMEK

Evde Kalmak (Mehmet Ali ALABORA başta olmak üzere birçok kişi, olaylar sırasında bir süre evden çıkmamışlardır.)”

61. Şiddet içermeyen 198 protesto yöntemine dair diğer maddeler sadece listelenmiş, ama Gezi Parkı protestolarıyla olan ilişkilerine ya da protestolar esnasında nasıl uygulandıklarına dair bir açıklama yapılmamıştır:

“SINIRLI GREVLER

108. Detaylı Grev

109. Tampon Grev

110. Yavaşlatma Grevi

111. Kurallara Harfi Harfine Uyarak İş Yavaşlatma

112. Hasta Raporu Alıp İşe Gitmemek

113. İstifa Grevi

114. Sınırlı Grev

115. Seçici Grev

ÇOKLU-SANAYİ GREVLERİ”

62. 198 maddelik listedeki diğer yöntemlere dair seçici bir şekilde açıklamalar yapılmıştır. Örneğin, ‘sembolik sesler’ isimli maddede, insanların 21:00’da mutfak gereçleriyle balkona çıkıp ses çıkardığından bahsediliyor, ancak bunun Türkiye’de tarih boyunca, yıllarca kullanılmış bir protesto yöntemi olduğundan bahsedilmiyor (51/640):

“28. Sembolik Sesler (Olayların başladığı ilk günden son güne kadar başta ilimiz olmak üzere ülkemizin çoğu yerinde akşam saat 21:00 sularında insanların balkon ve pençelere çıkarak tencere tavalalarına kaşık vurarak ses çıkartarak gezi olaylarına destekte bulunmuşlardır.”

63. Bu kısımda, oldukça sıradan mukayeseler, konuya uygunmuş gibi iddianamede yer almıştır. Örneğin, 198 yöntemden biri, müzisyenlerin protestolara destek vermesidir. Aşağıdaki açıklamalar yapılmıştır:

“36. Oyun ve Müzik Gösterileri (Kardeş Türküler, Duman gibi pek çok müzik grubu şarkı besteledi, Roger Waters’ın “The Wall” konser turu İstanbul performansında isyan sürecinde ölen kişilerin fotoğrafları yansıtıldı.45)

64. Akla hızlıca bazı mantıklı sorular gelmektedir: Roger Water’ın konser turundaki eylemlerinin Türk Hükümeti’ni güç kullanarak devirmeye çalışan sanıklara nasıl destek sunabilmektedir? Cumhuriyet savcısının böylesi iddiaları temel alarak ağırlaştırılmış ömür boyu hapis talebinde bulunmuş olmasını uygun bulmak bile çok zor. Bunun temelsizliğine rağmen şahıslar bu yüzden dikkate değer bir süre zarfı boyunca tutuklu kalmıştır.

65. Bu yorumlardaki denge ve derinlemesine düşünme eksikliği ortadadır. Şiddet içermeyen 198 protesto yönteminin tümünden bahsedilmiş, ancak bunlarının ne kadarının Türkiye ve Gezi Parkıyla bir ilişkisi olduğu açıklanmadan yorumlar yapılmıştır:

“GENE SHARP’ın “Diktatörlükten Demokrasiye” isimli kitabında yer alan ve 198 Pasif Eylem Metodunun tamamı farklı biçimlerde de olsa ülkemizde meydana gelen gezi kalkışmasında kullanılmıştır.”

66. İddianamede, Gezi protestoları ile *şiddet içermeyen* protestolara dair yazılmış bir el kitabı arasındaki benzerliklerin, aslında protestoların öncelikli amacının şiddet içermemek olabileceğini gösterebileceğine dair hiçbir açıklama ya da fikir yoktur.

67. Bazı kısımlarda sanıklar arasında geçen konuşma kayıtları yer almakta, ancak bu konuşmaların bağlamlarının ya da amaçlarının anlaşılmasını sağlayabilecek, konuşmaların tarihleri, Gezi olaylarından önce ya da sonra gerçekleşip gerçekleşmedikleri belirtilmemiştir. Aşağıdaki kısım (94/640) buna bir tipik örnektir:

“Ayrıca bu konularla ilgili MEMET ALİ ALABORA ile MEHMET OSMAN KAVALA arasındaki telefon görüşmesinde (ID: xxxxxx Mehmet Osman KAVALA’nın “BİR ARA BU YANİ BU HADİSENİN ÖNÜMÜZDEKİ ŞEYLERİ NE OLUR HANİ HEP AVRUPALILAR HER GÖRDÜĞÜM ŞEY SORUYOR İYİ TAMAMDA HANİ BU SİYASİ DURUMU NASIL DEĞİŞTİRECEK DİYE SORUP DURUYOR. BİR ARA BİR YANİ BİR KAÇ ARKA. KİŞİ OTURUP BİR KONUŞSAK MI” dediği tespit edilmiştir.”

68. Bu konuşmaların bağlamı, mantıksal bir değerlendirme yapılamayacak kadar anlamsız ve yetersizdir. Aynı şekilde, buna benzer kısımların şiddet içeren amaçları nasıl desteklediği da tamamen belirsizdir.

69. İddianamede, herhangi bir kanıtla ilişkisi olmayan ya da herhangi bir kanıt tarafından desteklenmeyen birçok açıklama yer almaktadır (94/640):

“Elde edilen tüm deliller birlikte değerlendirildiğinde; şahısların birbirleri ile irtibatlı oldukları, aralarında gevşek de olsa hiyerarşik ve iş bölümüne dayanan bir ilişkinin bulunduğu anlaşılmıştır.”

70. İddianamenin büyükçe bir kısmı görünürdeki suçlamalara ilişkin herhangi bir mantıksal bağlantı bulunmamakta ve bu suçlamalarla alakalı olma durumu eksiktir. Bir örnekte (97/640), Osman Kavala’dan “Türk Soros” olarak bahsedilmiş, 2005 yılından bir gazete haberine dikkat çekilmektedir. Bu, her nasılsa, olaylarla ilişkili olarak değerlendirilmiştir:

"İlginç Bir Portre: Başbakanla Görüşen "Türk Soros": Osman Kavala: Geçtiğimiz Çarşamba günü Başbakan’la görüşen aydın heyetinin içinde, isminin yanında "iş adamı" unvanı bulunan biri vardı: Osman Kavala. Gazeteciler, yazarlar, şairler, entelektüeller arasında bir 'iş adam', 'Kürt Sorunu' konusunda Başbakanla temas arıyordu. Osman Kavala, herhalde entelektüel hevesleri olan bir ticaret adamıydı!"

71. İddianame, sanıkların ve çeşitli kişilerin ya da grupların Türkiye dışında yaptıkları görüşmelere sıklıkla dikkat çekiyor. Bu görüşmelerin olaylarla ilişkisi ve nasıl olup da şiddet içeren yollara destek verdiklerinin bir göstergesi olduğu asla açıklanmıyor. Gezi Parkı olaylarından aylar sonra gerçekleştirilen bir görüşmenin yer aldığı bu paragraf (148/640), bunun tipik bir örneği:

“ID: xxxxxde kayıtlı, 22.11.2013 15:58 da MEHMET OSMAN KAVALA’nın (905322221xxx) ASENSA GÜNAL’a (905336859xxx) gönderdiği mesajda; “Asena merhaba, Avrupa Parlamentosundan sosyalist grup başkanı Swobodan’ın sergiye gelme ihtimali var. Bu ya 19.30 da ya da 21.30-22.00 gibi olabilir. 19.00 da durum kesinleşir, ben seni ararım. Senin akşam durumun nasıl?” demiştir.”

72. İddianamede yer alan başka bir konu ise, sanıkların yaptıkları bazı açıklamaların düzmece olduğu ya da bilgi kirliliği yaydıklarının öne sürülmesidir, ancak bu açıklamaların düzmece olduğuna dair bir kanıt sunulmamaktadır. Örneğin bu paragraf (178/640):

“Kalkışmanın başlaması ile “Taksim Dayanışması” üyelerinin yazılı, görsel ve sosyal medya üzerinden; “sıkıyönetim ilan ediyorlar”, “tomalarla yoğun gaz ve su direniş sokaklarda devam ediyor”... şeklinde birçok asılsız haberi kasıtlı olarak paylaştıkları, halkın hassasiyetini kullanarak provakatif faaliyetlerde buldukları, böylece halkı Emniyet güçlerine karşı yasadışı eylem ve gösteri yapmaya tahrik ettikleri tespit edilmiştir.”

73. Ek olarak, iddianame Gezi Parkı protestoları ile 2016’da yani üç yıl sonra gerçekleştirilen darbe girişimi arasında bir bağlantı kurmaya çalışıyor (230/640). Bunun sanıklarla olan ilişkisi tamamen belirsiz bırakılıyor ve sonuç olarak da buna karşı bir savunma yapılmasını ya da mahkemenin bunu değerlendirmesini imkansız bir hale getiriyor:

“Bu bilgiler ışığında yapılan değerlendirmede, o tarihte Gezi Parkı olayları adı ile ülkenin hemen her yerine yayılmak istenen kalkışmayı FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün kendisi açısından bir fırsat olarak gördüğü, bu olayların başarıya ulaşması halinde ve hükümetin istifası veya erken seçim gibi bir sonucun meydana gelmesi durumunda bu sonuçtan kendisine yarar sağlama düşüncesinde olduğu, Gezi Parkı olayları olarak sempatik gösterilen Türkiye Cumhuriyeti hükümetine yönelen kalkışmanın bir daha yaşanmamak üzere akamete uğratıldığı tarihten çok kısa süre sonra 17/25 Aralık kumpas soruşturmaları ile kendisine karşı yargı darbesine giriştiği, daha sonrasında ise 15 Temmuz 2016 tarihinde doğrudan canına kast ettiği o tarihte Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı olan ve halen Türkiye Cumhuriyeti

Cumhurbaşkanı olan Sn. Recep Tayyip ERDOĞAN'ın, aynı oluşumun yurt dışında giriştiği eylemlerin sonucunda da olduğu gibi yeniden aday olmayacağı/olamayacağı/yapılmayacağı beklentisi ile gezi parkı olayları olarak sempatik gösterilen bu kalkışmaya emniyet bünyesinde yer alan hücreli yapıları aracılığıyla etkili, orantılı ve yerinde müdahaleler yapılmasına engel olduğu, veya yeri geldiğinde bu grubun mağduriyet algısı oluşturmaya zemin hazırlamak maksadıyla olayları tahrik edecek, toplumun haklı tepkisini çekecek uygunsuz, orantısız müdahalelerde bulunduğu değerlendirilmiştir. Bu sayede, FETÖ/PDY silahlı terör örgütünün kendi emelleri açısından en büyük engel olarak gördüğü, o tarihte Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı olan ve halen Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı olan Sn. Recep Tayyip ERDOĞAN'ı pasifize etmek suretiyle devletin maalesef hemen her kadrosunda mevcut militanları aracılığıyla devlet yönetimini ele geçireceği beklentisi içerisinde buldukları tespit edilmiştir. Bu eylemlerin akamete uğraması sonrasında bu defa kendisi sahneye doğrudan çıkacak, önce 17/25 Aralık kumpası ve sonrasında da 15 Temmuz 2016 tarihinde benzer yönde girişimlerde bulunacaktır.”

74. İddianame, bazı yerlerde konuyla hiçbir ilişkisi bulunmayan çok uç noktalara ulaşıyor. Örneğin, Osman Kavala'nın cep telefonunda bulunan bir harita resminden bahsedilen bu paragraf (289/640):

“Şüphelinin cep telefonunda yapılan incelemede, 27/02/2016 tarihinde çekilmiş, Türkiye Cumhuriyetinin toprak bütünlüğünün bozularak sınırların yeniden çizildiği, şüphelinin cep telefonu ile çekildiği tespit edilen fotoğraf ele geçirilmiştir.”

75. Bu paragrafın anlatmak istediği noktayı tanımlamak veya anlamak; bunun sonucunda da itiraz etmenin mümkün olmadığı bir kez daha belirtilmelidir.

76. Bunların ve birçok benzer paragrafın kümülatif etkisi, suçlamaları gerçekten destekleyen tutarlı ve makul kanıtların bulunmasını ya da değerlendirilmesini neredeyse imkansız hale getirmektedir. Nitekim siyasal kuramsallaştırmanın, ispatlanmamış ve konu dışı noktaların ve tekrarlanan dolambaçlı lafların altına bakıldığında, sanıkların, hükümeti şiddet yoluyla devirme girişiminde bulunmakla suçlanabilecekleri hiçbir somut delil olmadığı görülmektedir.

77. Tüm bu konu dışı içeriklerin neden iddianameye eklendiğine dair bir kaç olası açıklama bulunmaktadır. Ya iddianameyi hazırlayan savcı ya da savcılar siyasal kuramlaştırmaya ve onun temelinde yatan siyasal ideolojilerin doğruluğuna dair taşıdıkları inanca o kadar kapıldılar ki toplanan kanıtları uygun ve objektif bir şekilde analiz edemediler, ya da sayısızca tekrar edilen konu dışı içerikler, inandırıcı kanıt eksikliğini maskeleyerek ve gizlemek amacıyla kasti olarak yerleştirildi. Her halükarda, Türkiye'nin bu davada düzgün hukuki savcılık standartları ve iddianamenin formüle edilmesiyle uyumlu olmadığı aşikar.

Madde 170(5) İddianame şüphelilerin aleyhine ve lehine olan delilleri düzgün bir şekilde sunuyor mu?

78. Bu madde, iddianamenin şüphelilerin aleyhine ve lehine olan noktaları dengeleyip tartmasını gerektiriyor. Bu durum Savcıların Rolüne Dair İlkeler 13(a) ve 13(b) ile Uluslararası Savcılar Birliği Standartlarında yer alan Madde 3'te belirtilmiş genel normları yansıtmaktan fazlası değildir:

“Tarafsızlık

Savcılar, görevlerini korku, çıkar ya da önyargı olmadan yerine getirmelidir. Bilhassa şunları uygulayacaklardır:

3.1 görevlerini tarafsız bir şekilde yapacaklardır;

- 3.2 bireylerin ya da belli bir kesimin çıkarlarından, kamu veya medya başkasından etkilenmeyerek sadece kamu çıkarını gözeteceklerdir;
- 3.3 objektif davranacaklardır;
- 3.4 şüphelinin avantajına ya da dezavantajına olup olmadığına bakılmaksızın, ilgili tüm koşulları göz önünde bulunduracaklardır;”

79. Maalesef böyle bir denge, bu iddianamenin herhangi bir yerinde bulunmamaktadır.

80. İddianamede, dengenin oluşması için kanıtların yorumlanması ve değerlendirilmesi gereken bazı boyutlar olmalıdır, ancak bunlar iddianamede hiçbir şekilde mevcut değildir. Bunlar aşağıdaki gibidir:

- i. İddianamede yer alan, sanıklar tarafından yapılan birçok açıklamanın hiçbiri şiddet içeren protestolara dair bir destek göstergesi değildir. İddianamenin kaynakları arasında, sanıklar arasındaki tespit edilen iletişimler ve sanıklar ile başka kişiler arasında e-postalar bulunduğu için bu nokta fazlasıyla önemlidir. Tüm bunlara rağmen, şiddete destek olduğuna dair (umumi ya da özel) hiçbir gösterge bulunamazsa, bundan iddianamede açıkça bahsedilmesi önemli bir konudur ve mukabil kanıt gerektirir.
- ii. Aksine, iddianamede sadece şiddet içermeyen protesto yöntemlerinin desteklendiğini gösteren çok sayıda (umumi ya da özel) yorum yer almaktadır. Bu, ne onaylanmış ne de buna dair bir yorum yapılmıştır;
- iii. Aynı şekilde, Gezi protestoları ile *şiddet içermeyen* 198 protesto yolundan bahseden kitap arasındaki benzerliklerin önemi, Türk Ceza Kanunu'nun 312. maddesi kapsamında, bir itham bağlamında değerlendirilmemiş ya da yorum yapılmamıştır;
- iv. Gezi Protestoları sırasında bazı kişiler tarafından işlenen şiddet eylemlerinin, sanıklar ve/veya onların sivil toplum gruplarıyla hiçbir şekilde bağlantısı olmayan kişiler tarafından işlenmiş olabileceği ihtimali, iddianamenin hiçbir kısmında değerlendirilmemiştir;

- v. Sanıklar da dahil olmak üzere, farklı insanların farklı amaçlarla Gezi Parkı protestolarını desteklemiş ya da protestolarda yer almış olması ihtimali, iddianamenin hiçbir kısmında değerlendirilmemiştir;
- vi. Yurtdışına gerçekleştirilmiş birçok seyahatin, yasal faaliyetleri desteklemek amacıyla yapılmış olabileceğine dair dengeli bir değerlendirilme yapılmamış, tam aksi bir varsayım yapılmıştır;
- vii. Protestolar esnasında birçok gaz maskesi satın alma veya edinme girişimi gerçekleşmiş, ancak bunun protestoculara göz yaşartıcı gaz uygulandığı için bir savunma önlemi olup olmadığı konusunda insanlar hakları aktivizmi ile tutarlı bir değerlendirme yapılmamıştır. Aksine, iddianamede bunun şiddete destek göstergesi olduğu farz edilmiştir.
- viii. Avrupa sivil hak grupları ve parlamento üyeleri ile yapılan görüşmelerin, kanuni hedefler ve/veya Türk Hükümetini ve Gezi Parkı protestoları karşısındaki tepkisini yasal bir şekilde eleştirmek amacıyla yapıp yapılmadığına dair dengeli bir değerlendirme yoktur. Aksine, bu eylem, tüm bunların küresel bir suç komplosu olduğu farz edilerek bir kenara atılıyor. Bu çerçevede içerisinde, her çeşit eleştiri kriminalize ediliyor;
- ix. Olaylardan sonra, Gezi Parkı protestolarına dair bir video hazırlamak için birçok girişimde bulunuldu, ancak bunun hükümeti kanuni bir şekilde eleştirmenin ve ifade özgürlüğü haklarının kullanılmasının bir parçası olup olmadığına dair hiçbir dengeli değerlendirme yok;
- x. İddianame, sanıkların hepsinin resmi olmayan bir hiyerarşi eşliğinde, belirli ve mutabık kalınmış amaçlar ile bir grup olarak, beraber hareket ettiklerini öne sürüyor. Ama iddianame, farklı sanıkların farklı güdüleri olabileceği ihtimalini inceleyerek asla denge kurmuyor ve gerçek bir grup olduklarını kanıtlayabilecek delillerin eksikliği hakkında bir yorumda bulunmuyor;
- xi. Belirli STK'ların ve sivil toplum gruplarının faaliyetlerinin tümü, yasadışı suç faaliyetlerinde yer aldıkları düşünülen bir çerçeveye yerleştiriliyor. Bunların, sıradan sivil toplum aktivizmi yürüten meşru ve yasal gruplar

olabileceğine dair karşı ihtimale ve suça karışıklarını gösteren kanıtların eksikliğine dair bir yorumda bulunulmuyor;

- xii. Bazı sanıkların, Gezi Parkı olayları hakkındaki önceki suçlamalardan zaten beraat ettiklerinden hiç bahsedilmiyor veya bu, değerlendirilmiyor.
- xiii. Sanıklardan hiçbirinin bir şiddet eylemine karışırken ya da bir protestoya katılarak eylemleri körüklerken görülmemesine dair bir değerlendirme ya da yorum yapılmıyor.

81. Bu, oldukça önemli denge eksikliği, (tercüme edilen) iddianamenin 640 sayfası boyunca devam ediyor. Bu nedenle, bu dengesizliğin tüm örneklerini bu rapor çerçevesinde açıklamak mümkün değildir. Dolayısıyla, aşağıdaki paragraflar, çok fazla sayıdaki örneğin sadece bir kaçını temsil etmektedir ve iddianame boyunca etkin olan baskın yaklaşımı gösterir:

82. Bir paragrafta, göz yaşartıcı gazların kullanımını yasaklamak için İnsan Hakları organlarıyla yapılabilecek anlaşmaları tartışan iki sanığın konuşma kaydı yer almaktadır (122/640):

“ID: xxxxxxde kayıtlı MEHMET OSMAN KAVALA'nın (90532xxx xxxx) YİĞİT ALİ EKMEKÇİ'yi (90532xxx xxxx) aradığı görüşme; Yiğit'in “Tamam ya bir şey söyleyeceğim ee yani biraz münasebetsiz bir şey olacak da bu ee İnsan Hakları Komiseri geldiğinde görüşmek ister misin ...Temmuz'un ilk haftası” dediği, Mehmet Osman'ın “Olur yani memnun olurum... Şimdi biz şöyle bir hazırlık yapıyoruz, devletin gazı kullanma yöntemleri değişmediği sürece Türkiye'ye gaz ihracatına bir ambargo talebi üzerine çalışıyoruz” dediği tespit edilmiştir.”

83. Bu, her nasılsa, şiddet içeren yollara verilen desteğin göstergesi olarak ele alınmıştır, ancak bunun göz yaşartıcı gazların kullanımını sınırlandırmak için insan hakları gruplarıyla bağlantılı olarak gerçekleştirilmiş resmi ve yasal bir sivil hakları savunuculuğu olabileceğine dair bir analiz ya da değerlendirme yapılmamıştır.

İddianameyi hazırlayan savcılarının nispeten *hararetli* yaklaşımıyla tutarlı olarak, herhangi bir destekleyici kanıt sunmaksızın tam aksini kabul edilmiştir.

84. Benzer bir şekilde, bir paragrafta, bir film festivaliyle bağlantılı olarak Gezi Parkı protestoları hakkında bir video üretildiğinden bahsediliyor ancak her nedense herhangi bir tarih verilmiyor. Bu protestolardan sonra gerçekleşen bir olay gibi görünmesine rağmen, olağan ifade özgürlüğü hakları çerçevesinde yasal bir belgesel hazırlanmasından ziyade, suç işleme niyetinin bir kanıtıymış gibi sunuluyor:

“Mehmet Osman KAVALA'nın yönetiminde olduğu ve Açık Toplum Vakfı ile bağlantılı Anadolu Kültür A.Ş.'de görevli Çiğdem Mater UTKU'nun telefon görüşmelerinde, ID: xxxxxxx ve ID: xxxxxxlerdeki gibi telefon görüşmelerinde; Gezi olaylarıyla ilgili film ve belgesel çekimi konularında, VİDEO İŞGAL isminde 15 dakikalık bir görüntüden bahsedilmektedir. “Mehmet Osman KAVALA ile birlikte Saraybosna'dan Rada SEZİÇ (film yapımcısı) ile konuştuklarını, Erivan film festivalinde bu görüşmenin gerçekleştiğini, bu kapsamda Açık Toplum Vakfının bu tür çalışmaları Anadolu Kültür A.Ş. üzerinden fonladığını, GEZİ ile ilgili VİDEO İŞGAL adında 15 dakikalık görüntüyü Osman KAVALA'nın yanında götürdüğü ve gösterdiğini” beyan etmiştir.”

85. Bu iddianamenin asli tezi ile ters düşen herhangi bir kanıtla ilişki kurmayı reddeden, çok uzun bir metin olduğu açıktır. Daha da önemlisi, sanıklardan hiçbirinin şiddeti desteklerken ya da şiddet çağrısı yaparken kanıtlara geçmediği bulgusuyla ilişki kurmayı reddetmektedir. Sanıkların şiddet içermeyen yöntemleri açıkça desteklediklerine (umumi ya da özel görüşmelerde) dair kanıtların *çoğunluğundan* da bahsetmemektedir.

86. İddianamedeki diğer örnekler, adalet ve tarafsızlıktan düpedüz yoksun olduğunu göstermektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, müştekilerden biri, bir protestocuyu

hukuksuzca öldürmekten hüküm giymiş bir polis memuru. Bu konu, bir öğrencinin öldürülmesini anlatan bir paragrafta (87/640) bütünüyle ele alınıyor. Kalın yazı tipi, vurgu içindir:

“10 Temmuz 2013: Eskişehir Anadolu Üniversitesi’nde öğrenci olan Ali İsmail Korkmaz isimli şahıs 2 Haziran 2013’te polisin basınçlı su ve biber gazlı müdahalesinin ardından dağıtılan eylemci grup ile ara sokağa kaçtı, burada **sivil giyimli 5-6 kişinin** saldırısına uğradı. Mavi Hastanesi’nde yapılan müdahalenin ardından Yunus Emre Devlet Hastanesi’ne sevk edildi. Burada tomografisi çekildikten sonra evine gönderildi. Evinde fenalaşan Korkmaz’ın, götürüldüğü Eskişehir Devlet Hastanesi’nde yapılan tetkiklerde beyin kanaması geçirdiği belirlendi. Korkmaz, yoğun bakım servisinde solunum cihazına bağlı olarak tedavi altında tutuldu. Korkmaz, 10 Temmuz 2013 günü öğle saatlerinde yaşamını yitirdi.”

87. Genel olarak, iddianamede tam bir denge ve adil olma eksikliği var. Bir kez daha karşımıza iki olasılık çıkıyor: ya iddianameyi hazırlayan savcılar siyasal kuramlaştırmaya o kadar kapıldılar ki kendi kanıtlarını objektif bir şekilde değerlendiremeyecek duruma geldiler ve/veya bu iddianame, dürüstlük kuralı çerçevesinde hazırlanmış bir iddianame değil.

88. Elbette, AİHM, iddianamedeki kanıtların, dürüstlük kuralı çerçevesinde, bir suçta dair makul bir şüphe uyandıramayacağına hükmetmiştir:

“Ancak dava dosyasında, savcılık makamlarının ellerinde Gezi olayları sırasında başvuru sahibinden şüphelenebilecekleri, dürüstlük kuralı çerçevesinde, hiçbir objektif bilgi yok.”

89. Bu iki olasılığın çözümlenmesi, bu raporun kapsamı dışında kalmaktadır, ancak belirtmelidir ki iddianamede denge eksikliği o kadar fazla ki neredeyse bir yasal bir belge olarak görülemeyecek bir haldedir. Böylesine bir iddianame

hazırlanmasının sonuçları göz önüne alındığında, bu, devletin savcılık yetkisinin derin bir istismarına işaret etmektedir.

İddianamenin uluslararası standartlara göre değerlendirilmesi

90. İddianamenin Türk Kanunlarındaki iddianamelerle ilgili hükümlere uyumlu olmamasına ek olarak, bu iddianame Türkiye'nin de imzacılarından biri olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'mde (MSHUS) yer alan haklara da son derece aykırıdır. Aşağıdaki kısım özü itibariyle uygulanabilecek uluslararası hukuk prensiplerinin sadece bir özetidir. Bu prensiplerin daha detaylı açıklaması örneğin, BHRC'nin gözlemlediği davalar kapsamındaki hazırladığı ve aynı eksiklikleri değerlendiren diğer raporlarda bulunabilir.¹⁶

Adil Yargılanma Hakkı

91. Adil yargılanma hakkı Türkiye'nin de tarafı olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 5. ve 6. Maddeleri ile Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 9 ve 14. Maddelerinde korunmaktadır¹⁷.

92. Adil yargılanma hakkının temel unsurlarından birisi Sanığın hakkındaki suçlamayı bilmesi ve buna itiraz edebilmesidir. Uluslararası standartlar açıktır; şayet sanık hakkındaki suçlamanın mahiyetini bilmiyorsa avukatına doğru bir biçimde fikir veremez, savunmasını desteklemek veya düzgün bir biçimde hazırlamak için ilgili kanıtları elde etmesi çok mümkün olmaz.¹⁸ Dolayısıyla, adil yargılanma olasılığı olmaz. Tutukluluğuna itiraz edemez.¹⁹

---

¹⁶ Bkz BHRC, Zaman Gazetesi Dava İzleme Ara Dönem Raporu: Yargılanan Gazeteciler, Haziran 2018, erişim <http://www.barhumanrights.org.uk/wp-content/uploads/2018/07/Zaman-TRIAL-OBSERVATION-INTERIM-REPORT-FINAL-1-1.pdf>

¹⁷ Türkiye AİHS'i 1954 ve MSHUS'u da 2003'de onaylamıştır.

¹⁸ Mattoica/ İtalya, Başvuru no. 23969/64 (karar 25 Temmuz 2000) (AİHM), paragraf 60.

¹⁹ Fox, Campbell ve Hartler / Birleşik Krallık, Başvuru numaraları. 12244/86; 12383/86; (karar 30 Ağustos 1990) (AİHM); (1991) 13 Avrupa İnsan Hakları Raporları (EHRR), paragraf 40.

93. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi'nin 23 Ağustos 2017'deki 32 Nolu Genel Yorumunun (CCPR/C/GC/32) 31. Paragrafı bu hakkın "hem kanunda hem de iddia edilen suçlamanın dayandığı genel olgularında" yer alması gerektiğini açıkça ifade etmektedir.
94. Ayrıca, AİHM'nin yerleşik içtihadı silahların eşitliği ilkesi bakımından iddia ve savunma makamları arasındaki çekişmeli yargılamanın adil yargılanma hakkı için temel bir husus olduğunu teyit etmektedir. Bir ceza davasında çekişmeli yargılama iddia ve savunma makamına dosyadaki yanıtlar ve diğer tarafın eklediği kanıtlar hakkında bilgi sahibi olma, yorumda bulunma imkanının verilmesi gerektiği anlamına gelmektedir.²⁰
95. Netlik olmadığı ve tutarsızlığın bu davada iddianamenin gerçek delilleri ortaya koymaması, gereksiz tekrarlar ve açıklanmamış teori ve yorumlar düzgün ve objektif analiz yapılmasına yol açıyor ve bunun bir sonucu olarak; iddianame AİHS'nin 6. Maddesi ve MSHUS'un 14. Maddesini her açıdan ihlal etmektedir.
96. Benzer şekilde, adil yargılanma hakkı "masumiyet karinesi" ana ilkesini de korumaktadır. Bu davada iddianamede yer alan önemli sayıdaki materyalin (yurtdışına seyahat etmek, Türkiye'den ve yurtdışından kişilerle görüşmek, özel telefon görüşmeleri, olağan ve yasal sivil toplum grupları ile çalışmak vb.) yasal aktiviteleri tanımladığı ortadadır ancak iddianamede, bunun aksini kanıtlayabilecek somut veya herhangi bir delil olmaksızın, bunların bir suç faaliyeti olduğu varsayılmaktadır. Bu nedenle, iddianamenin tüm dayanağı, 6. maddede yer alan ve korunan, masumiyet karinesine ters düşmektedir.
97. Tabii ki yurtdışı seyahatleri vb. şeyler suç amacı taşıyabilir, ancak bu somut deliller ile açıkça gösterilmelidir, iddianame bundan bütünüyle yoksundur.
98. Bu itibarla, İddianame yukarıda değinilen 6. ve 14. Maddelerde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı bağlamındaki masumiyet karinesine aykırılık teşkil

---

²⁰ Natunen/Finlandiya, Başvuru no. 21022/04 (karar 31 Mart 2009) (AİHM); (2009) 49 (EHRR) 810, paragraf 39, Rowe ve Davis / Birleşik Krallık davasına atıf yapıyor, Başvuru no. 28901/95 (karar 16 Şubat 2000) (AİHM); (2000) 30 EHHR 1 ve oradaki davalar.

etmektedir. İddianame ayrıca sanığın kendisine yönelik suçlamalara yanıt verebilmesi için bilgi edinme hakkına dair bu maddelerde yer alan minimum güvenceleri de karşılamamaktadır ki böylesi bir iddianameyle adil yargılanma hakkı en sade haliyle mümkün değildir.

Örgütlenme ve ifade özgürlüğü

99. Bu iddianame kapsamındaki bir diğer kaygı ise AİHS'nin 10. ve 11. Maddeleri ile MSHUS'un 19. ve 21. Maddelerinde korunan ifade ve toplantı ve dernek kurma (örgütlenme) özgürlüğüne temel olarak zarar vermesidir. İddianame iddialar ve kanıtlar bağlamında bu hakların herhangi birisini değerlendirme, dengelemeyi dikkate almamaktadır.

100. Hepsi olmasa bile sanıkların iddianamede yer alan aktivitelerinin hepsine yakın bir kısmı, bu haklar tarafından korunan *vehleten* yasal aktivitelerdir (bir oyun sergilemek, belgesel videosu hazırlamak, insan hakları aktivizmi, hükümet politikalarına dair yorumlar yapmak, Avrupa parlamentosu üyeleriyle görüşmek, yurtdışına seyahat gerçekleştirmek, açık toplum gruplarını işletmek ve bu gruplarda çalışmak vb.). İddianamede, bu eylemlerin detaylandırıldığı birçok örnekte, bu detaylandırmada, eylemin suç amacı taşıdığını gösterebilecek somut bir kanıttan bahsedilmemiştir.

101. Aksine, iddianamede, sanıkların temel haklarını kullanmış olmaları bütünüyle kriminalize edilmiş ve cezai olarak *farz edilmiştir*. Böylesine bir çerçevede içinde, parkın yenilenmesine, yetkililerin Gezi Parkı protestoları karşısındaki tutumuna karşı çıkan ve hükümete karşı eleştiri yapan her türlü muhalefet, Türkiye'ye güç kullanarak hakim olma amacı taşıyan etraflıca bir komplonun parçası olarak gösterilmiştir. AİHS 10. ve 11. Maddeler ile MSHUS 19. ve 21. Maddeler kapsamındaki bu hakların fark edilmesindeki ya da değerlendirilmesindeki bir bütün eksiklik, bu iddianamenin muntazam ve olağan yargılama standartlarından çok uzakta olduğunun bir göstergesidir. Türkiye'nin kendisi bakımından bağlayıcı olduğunu kabul ettiği uluslararası insan haklarıyla son derece ters düşerek hazırlanmış bir iddianamedir.

102. AİHM, kararında şunlardan bahsetmiştir²¹:

“Ancak, sorgu esnasında sanığa yöneltilen soruların temeli olarak kullanılan ve ardından Cumhuriyet Savcısı'nın sanığa yönelttiği, sanığın itham edildiği olgular ya ilk bakışta birbiriyle ilişkisi olmayan, ayrı yasal aktivitelerdir ya da toplantı hakkının kullanılmasıyla açıkça ilişkisi olan aktivitelerdir. Her halükarda, şiddet içermeyen aktivitelerdir.”

103. Aynı noktada, AİHM şunları da belirtmiştir:²²

“İddianamede bahsi geçen, sanıklar ile STK'lar arasındaki ilişkiye gelince, mahkeme, taraflardan hiç birinin, söz konusu STK'ların, eylemlerini özgürce sürdüren yasal kuruluşlar olduklarına itiraz etmediklerine de dikkat çeker...

Başvuru sahibinin temas halinde olduğu ya da telefon görüşmeleri gerçekleştirdiği ve çeşitli suçlar yöneltilen kişiler konusuna gelince, başvuru sahibi ile bu kişiler arasında bir iletişimin var olması, bu ilişkilerin yapısına dair bir çıkarım yapmak için kullanılamaz. Ayrıca, iddianamede Hükümete karşı komplo kurmuş olan bir suç örgütünün üyeleri olarak tanımlanan bu kişilerin, cezai bir mahkumiyet olmaması durumunda, Sözleşme'nin 6 § 2 numaraları maddelerinde yer alan masumiyet karinesinden yararlanmaları gerektiği göz ardı edilemez. Her halükarda, mahkeme, söz konusu görüşmelerde, başvuru sahibinin bu kişilerle işbirliği yaparak barışçıl gösterileri Hükümet karşıtı yaygın ve şiddet kullanılan bir ayaklanmaya dönüştürmeye çalıştığına dair bir işaret görememiştir.”

104. Esasen AİHM, AİHS kapsamındaki hakların kullanımının iddianamede yer almasının, iddianamenin meşrutiyetini zayıflattığını belirtir:²³

---

²¹ Türkiye/Kavala (AİHM 429 (2019) paragraf 146

²² Türkiye/Kavala (AİHM 429 (2019) paragraf 150

²³ Türkiye/Kavala (AİHM 429 (2019) paragraf 157

“Ayrıca, tedbirlerin temelinde, iç hukuk altında suçmuş gibi gösterilemeyecek davranışların bulunmasının yanı sıra, sözleşmedeki hakların kullanılmasıyla geniş ölçüde ilişkili olgular da yer almaktadır. Bu tür eylemlerin, suçu oluşturan unsurlar olarak iddianamede yer alması, söz konusu şüphelerin akla yatkınlığını azaltmaktadır.”

Keyfi Tutuklama

105. İddianameye ilişkin bir diğer baskın kaygı aşikar nitelikte ve son derece önemli: iddianame insanlar bu iddianame temelinde tutuklandı ve haklarında hüküm verildi.
106. Kişi özgürlüğü hakkı ve uzun tutukluluk dahil keyfi tutuklanmadan korunma hakkı hem AİHS 5. Madde hem de MSHUS’un 9. Madde tarafından korunmaktadır. Bu haklar tutukluluğu gerekçelendirecek yeterli ve açık nedenlerin olmasını ve her türlü tutuklamanın uygun, kanuni amacı bulunması ihtiyacını düzenlemektedir.
107. Böylesi açık, kolaylıkla tanımlanabilecek nedenlerin olmaması ve AİHM’nin de vardığı sonuçlar dahil davaya ilişkin düzgün saiklere ilişkiler kaygılar dikkate alınarak, sanıkların mevcut iddianame temelinde bu davada tutuklanmasının keyfi olduğu, hukuki olmadığı ve Türkiye’nin AİHS 5(3) Maddesi ile MSHUS’un 9. Maddesi kapsamındaki yükümlülüklerine aykırı olduğu açıktır.
108. Bu durum Sayın Kavala ve diğer kişilerin devam eden tutukluluğu ışığında daha baskın bir kaygı haline gelmektedir; BHRC bu davadaki sanıkların derhal tahliye edilmesi yönündeki çağrılara katılmaktadır.

Ceza yargılamasındaki savcıların etkililiği, tarafsızlığı ve adilliği

109. Son olarak, savcıların hukukun üstünlüğünü muhafaza etmedeki rolünü ana hatlarıyla ortaya koyan BM Savcılarının Rolüne Dair İlkeler’e (İlkeler) atıflar yapılmalıdır. 12 Nolu İlke savcılarının görevlerini insan haklarını muhafaza eden ve insan onurunu koruyan bir şekilde “adil, sürekli ve süratli” bir biçimde yerine getirmesini gerektirmektedir. 13(a) Nolu İlke savcılarının işlevlerini tarafsızlıkla ve ayrımcılıktan kaçınarak yerine getirmesini gerektirir ve 13(b) savcılarının şu şekilde

çalışmasını gerektir: “kamu yararını korurlar, objektif bir biçimde hareket ederler, zanlının ve mağdurun durumunu gereği gibi dikkate alırlar ve zanlının yararına veya zararına olup olmadığına bakmaksızın ilgili her türlü duruma dikkat ederler.” İlkeler Uluslararası Savcılar Birliği Mesleki Sorumluluk Standartlarında ve Savcıların Asli Görevleri ve Hakları tarafından tamamlanmış ve genişletilmiştir. İlkeler kanun önünde eşit olma hakkı, masumiyet karinesi ve bağımsız, tarafsız bir heyet önündeki adil ve kamuya açık yargılanma hakkı dahil temel uluslararası insan hakları ilkelerine özgüllük katmaktadır.

110. Yukarıda 80. Paragrafta ana hatları çizildiği üzere, iddianamenin tamamında denge bakımından büyük bir eksiklik söz konusudur ve iddianamenin bir bütün olarak uluslararası savcılık standartlarının ciddi bir ihlalini oluşturduğu ifade edilebilir.

İddianameyle ilgili diğer konular

111. Yukarıda da belirtildiği gibi, iddianame aşırı uzundur. İddianamenin böyle uzun olması ve ayrıntı seviyesi, hazırlanması için geçen sürenin bir mazeret olarak kullanılabilmesine dair bir endişe de yaratmalıdır, özellikle de şüpheliler bu esnada gözaltındayken. İkna edici kanıtlar varsa, bu kanıtları iddianamede sunmak, geniş ve ayrıntılı bir tez oluşturma amacını taşımamalıdır; iddianame şeffaf, net, açık, kısa ve öz olmalı, makul bir süre zarfında hazırlanabilir olmalıdır.

KISIM D: SONUÇLAR VE ÖNERİLER

112. Gezi Parkı iddianamesinin, karmaşık ve hassas davaların iddianamelerinin hazırlanması konusunda düşük bir nitelikli metin olduğuna işaret etmektedir. Kötü yapılandırılmış ve denge içermeyen iddianameler sadece hukuki olarak verimsiz ve savunulamayacak sonuçlara yol açmakla kalmaz, hazırlandığı ülkenin Cumhuriyet Savcılığı'na da büyük bir zarar verebilir.
113. Siyasi olarak hassas olan soruşturmalar savcılarının dengeli bir değerlendirmesini talep eder. Bahse konu bu iddianamede, ideolojik hararet, savcılığın güvenilir yargılama yetkisini ve kanıtların analizini net bir şekilde bastırmıştır. Mevcut iddianame dengeden tamamen yoksundur ve kanıt yerine ideolojinin geçtiği hayli siyasileştirilmiş bir perspektife sahiptir. Sonuç ise düşük standartta ve Türkiye bakımından bağlayıcı temel insan hakları hukuku standartlarına uymayan utanç verici bir belgenin ortaya çıkmasıdır.
114. Bunun tekrarlanmaması için adımlar atılmalıdır. Özellikle aşağıdakiler yapılmalıdır:
- i. Bir savcının, 'kendini kaptırıp', herhangi bir resmi veya kişisel ideolojisiyle uyumlu değil kanıtların hukuka göre ve objektif olarak değerlendirildiği bir iddianame hazırlaması için, bu tür iddianameler Cumhuriyet Savcılığı'nda titizlikle gözetim altında tutulmalıdır. Bu, iyi bir yönetim meselesidir. Bu iddianamenin yetkin bir hukuk görevlisi tarafından uygun ya da yeterli bir şekilde yönetilip, kontrol edildiğini düşünmek mümkün değildir;
  - ii. Bu tür iddianamelerde, delillerin ispatlaması durumunda, sanıkların lehine olabilecek deliller dikkatlice çürütülmelidir. Eğer sanıkların lehindeki noktalar, ikna edici kanıtlar tarafından çürütülemiyorsa dava açılmamalıdır;
  - iii. Bu tür iddianameler temel insan hakları hukuku standartları ve Avrupa Konseyi üyesi olarak Türkiye bakımından bağlayıcı olan standartları

dikkate alınmalıdır. Masumiyet karinelerinin, yasal görünen eylemlere uygulanmaması gerektiğine dair geçerli nedenler varsa, masumiyet karinesini etkisiz hale getiren bu sebepler, net ve ikna edici kanıtlarla açıklanmalıdır. Benzer biçimde, iddianame açık ve anlaşılır bir biçimde uygun hukuki amaca dayanarak, net bir kanıtsal temele dayanarak kaleme alınmalıdır, Bunların sağlanamaması durumunda, iddianame sunulmamalıdır.

115. Gezi Parkı iddianamesi, karmaşık davalarda iddianamelerin nasıl hazırlanmaması gerektiğini göstermek için maalesef ders kitaplarında kullanılacak bir örnektir.